

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

راهنمای معلمان و مربیان در

قصه نویسی

ویژه دانش آموزان پایه دوم

سازمان مدارس راه ایمان

تابستان ۱۴۰۴

سخنی با معلمان

قصه‌گویی و داستان‌نویسی راه موثری برای ارتباط بین افراد است. ما به قدرت داستان‌نویسی، برای توانمندسازی کودکان اعتقاد داریم و از طریق کلاس‌های داستان‌نویسی در مقاطع مختلف می‌خواهیم کودکان و نوجوانان را تشویق به نوشتن کنیم. از این طریق حس ارزشمندی و به طبع آن خودباوری در آنها تقویت می‌شود و کودکان می‌توانند آن‌گونه که می‌خواهند خود را ابراز کنند.

هدف ما از داستان‌نویسی، ترویج تفکر نقادانه و افزایش عزت نفس و اعتماد به نفس در بین کودکان است. این کلاس محیط امنی را برای دانش‌آموزان فراهم می‌کند تا بتوانند خود را بیان کنند و راه‌های درست فکر کردن و درست تصمیم گرفتن را بیاموزند، به سادگی هر امری را باور نکنند و روش‌های مناسبی برای حل مشکلاتشان بیابند. شرایط امروزی زندگی ما به گونه‌ای است که می‌توان گفت تفکر نقادانه از پیش‌نیازهای رشد، موفقیت، رقابت و بقا محسوب می‌شود. برخی از کاربردهای تفکر نقادانه که در فرایند نوشتن نیز سودمند و موثر است، عبارتند از:

- چگونه سوالات بهتری بپرسیم و پاسخ‌های بهتری مطرح کنیم؟
- چگونه مستدل‌تر و عمیق‌تر فکر کنیم، حرف بزنیم و بنویسیم؟
- چگونه شباهت و تفاوت بین ایده‌ها و حرف‌ها و تحلیل‌های مختلف را ببینیم و ارزیابی کنیم؟
- چگونه مسائل و مشکلات را تعریف و تحلیل کنیم؟ (نوشتن می‌تواند راه خوبی باشد)
- در میان انبوه رسانه‌هایی که امروزه - تقریباً بدون استثناء - منافع و بقای خود را در اولویت قرار می‌دهند، چگونه می‌توانیم اطلاعاتی مفید و ارزشمند به دست بیاوریم؟
- چگونه دانسته‌ها و باورها و شناخت‌مان از جهان را پالایش کنیم و از تعصب و تنگ نظری و پیش‌داوری فاصله بگیریم؟
- چگونه شفاف‌تر فکر کنیم و حرف‌ها و نظرها و استدلال‌هایمان را به شیوه‌ای شفاف‌تر و متقاعدکننده‌تر به دیگران منتقل کنیم؟ (نوشتن و خصوصاً قصه‌نویسی می‌تواند راه مناسبی باشد)
- چگونه از نگاه فردی دیگر و با چارچوب نگرشی متفاوت، به مسائل نگاه کنیم تا از این طریق، گفتگو و تعامل ما با دیگران ساده‌تر و سازنده‌تر باشد؟ (نوشتن و خصوصاً قصه‌نویسی می‌تواند راه مناسبی باشد)
- چگونه به دیگران کمک کنیم تا مسائل و مشکلات خود و محیط اطرافشان را بهتر و شفاف‌تر ببینند و درک کنند؟

به این ترتیب می‌توان گفت نوشتن راه خوب و موثری است برای اینکه به بچه‌ها فکر کردن و مهارت حل مسئله را بیاموزیم، توانایی‌هایی که به آموزش آنها در میان درس‌های مدرسه بی‌توجهی شده است.

معلم و والدین عزیز به یاد داشته باشید کودکان می‌توانند آزادانه تخیل و خلاقیت داشته‌باشند، تنها از طریق این دو عنصر است که به کشف خود و دنیای اطراف می‌رسند. یکی از بهترین راه‌های تقویت خلاقیت در کودکان داستان‌نویسی است. این آزادی در تخیل باعث تقویت ارتباط آنان با هم‌نسلان و نسل‌های گذشته می‌شود و به حفظ و گسترش فرهنگ آنها کمک می‌کند.

کلاس‌های ما فقط قصه‌گویی و داستان‌نویسی نیست. ما در این کلاس می‌خواهیم در مورد تقویت تعاملات اجتماعی، مهارت‌های حل مسئله، حفظ فرهنگ ایرانی اسلامی، خودباوری و اعتماد به نفس و ... گفتگو کنیم و آموزش دهیم. کودکان از طریق فعالیت‌های هنری مانند (داستان‌گویی، داستان‌نویسی، نقاشی، نمایش خلاق و ...)، می‌توانند ایده‌ها و پیام‌های پیچیده‌ای را به

اشتراک بگذارند، پیام‌هایی که بدون این فعالیت‌ها میسر نیست، و البته فراموش نمی‌کنیم که کلاس‌های داستان‌نویسی برای کودکان و نوجوانان باید سرگرم‌کننده، جذاب و مفرح باشد.

معلم و والدین عزیز بیایید دست در دست هم دنیای کودکان‌مان را هر چه زیباتر، رنگارنگ‌تر و غنی‌تر کنیم و با قدرت داستان‌نویسی به تقویت خصوصیات مثبت اخلاقی کودکان کمک کنیم، به این امید که آن‌ها در آینده به فردی مفید و موثر در جامعه تبدیل شوند.

احساسات قصه می‌سازند

پس از یادآوری احساسات مختلف، وقت آن است که بچه‌ها تلاش کنند با استفاده از آن‌ها قصه بنویسند. برای این کار نیاز است ابتدا شخصیتی انتخاب شود تا احساس مورد نظر روی آن اجرا شود. معمولاً بچه‌ها برای هر احساس شخصیتی را انتخاب می‌کنند که با او سازگاری بیشتری دارد. برای مثال وقتی به آن‌ها بگویید در مورد احساس شادی قصه بنویس، معمولاً سراغ حیواناتی مثل پرنده و خرگوش و سنجاب می‌روند. برای حس خشم نیز بیش‌تر شیر و ببر و اژدها مورد استفاده قرار می‌گیرد. در فعالیت امروز می‌خواهیم این مساله را به صورت معکوس انجام بدهیم تا بچه‌ها با چالش متفاوتی رو به رو شوند.

روی تخته صورتک احساس شادی را بکشید و از بچه‌ها بخواهید شخصیتی پیشنهاد بدهند که با این احساس سازگاری بیشتری دارد.

سپس به آن‌ها بگویید حالا شخصیت‌هایی پیشنهاد بدهند که به این احساس چندان مرتبط نیست. (ممکن است گرگ و اژدها و شیر و ببر را نام ببرند)

از دانش‌آموزان بخواهید نقش شخصیت‌های زیر را بازی کنند و بگویند که چرا چنین حسی دارند؟ (چه چیزی باعث این احساس در آن‌ها شده است؟)

ببر خوشحال - اژدهای مهربان - مورچه‌ی عصبانی - شیری که ترسیده - کبوتر متعجب - زنبوری که خجالت کشیده - گنجشک عصبانی و ...

تمرین:

۱/ کارت‌هایی طراحی کنید و روی آن نام هریک از احساسات فوق را بنویسید. به تعداد آن‌ها از دانش‌آموزان انتخاب کنید و پای تخته بیاورید. کارت‌ها را به صورت تصادفی به بچه‌ها بدهید. سپس از آن‌ها بخواهید احساساتی که در دست دارند را با پانتومیم به دوستان‌شان نشان دهند.

۲/ تمرین جمله‌سازی خلاقانه را می‌توان با محوریت احساسات انجام داد. کلماتی روی تخته بنویسید که بار معنایی خاصی ندارند. سپس از بچه‌ها بخواهید با این کلمات جمله‌ای درمورد یکی از احساسات بسازند.

کلمات پیشنهادی: سوپ - لیوان - مدرسه - مداد قرمز - بزغاله - چوب - خرس عروسکی و ...

برای مثال؛ می‌توانید به بچه‌ها بگویید با کلمه‌ی مدرسه و شادی جمله بنویسند. یا بزغاله و خشم، سوپ و تعجب و ترکیب‌های دیگری از این قبیل.

۳/ جملات ساده‌ای را انتخاب کنید و از دانش‌آموزان بخواهید با احساسات مختلف، این جمله‌ها را بخوانند. (برای مثال جمله‌ی «من گرسنه هستم» را با ترس، خشم، شادی، غم و ... بگویند.)

جملات پیشنهادی:

- هر وقت دستات رو شستی، بعدش بیا با من غذا بخور.
- درخت سیب هیچوقت هلو نمیده!

- ماشینا خیلی هوا رو آلوده می کنن.
- اگه تو مصرف آب صرفه جویی نکنیم، شاید یه روزی دیگه آب نداشته باشیم.
- من مداد آبی م رو گم کردم، نکنه پیدا نشه!؟

کلاس دوم - جلسه چهاردهم

قصه‌های احساسات

در جلسه حاضر، می‌خواهیم به شکل دیگری قصه نویسی با استفاده از احساسات را به کودک آموزش بدهیم. این درس می‌تواند تجربه‌ی متفاوتی برای دانش آموزان باشد.

لیست احساسات را روی تخته بنویسید و از بچه‌ها بخواهید آن‌ها را در دفترشان بنویسند. به آن‌ها بگویید که مقابل هر احساس را خالی بگذارند: شادی - غم - ترس - خجالت - محبت - خشم - تعجب

از آن‌ها بخواهید در یک کلمه بنویسند، اگر هر کدام از این‌ها حیوان بودند، چه حیوانی می‌شدند؟

بار دیگر به آن‌ها بگویید اگر هر کدام از این احساسات، شیء بودند چه بودند؟

هم چنین می‌توانید سوال کنید که اگر هر کدام از این‌ها غذا بودند، چه غذایی بودند؟

سوال‌های فوق را به اشکال مختلف می‌توان از بچه‌ها پرسید. (چه رنگ، چه لباس یا چه طعمی)

سپس از دانش آموزان تان بخواهید یکی از این احساسات را انتخاب کند و شخصیتش را نقاشی کند. برای مثال احساس ترس را انتخاب کند و او را مانند یک شخصیت مستقل ببیند.

تمرین:

۱/ لیستی از شخصیت‌هایی با احساسات مختلف روی تخته بنویسید. برای مثال:

راسوی خجالتی - لیوان ترسو - کودک شاد - درخت غمگین - شیر عصبانی

از بچه‌ها بخواهید برای هر کدام از این شخصیت‌ها سه مورد از چیزهایی که مورد علاقه‌شان هست را بنویسند.

۲/ به دانش آموزان بگویید یکی از شخصیت‌های تمرین قبل را انتخاب کرده و با توجه به علایقی که برایش نوشتند، یک قصه طراحی کنند. قصه این طور است که او برای رسیدن به چیزی که دوست دارد تلاش می‌کند و بالاخره به آن دست پیدا می‌کند.

از کودک بخواهید قصه را تعریف یا نمایشش را بازی کند. اگر دوست دارند می‌توانند قصه‌ی آن را بنویسند و جلسه‌ی بعد با خود به کلاس بیاورند.

۳/ از کودک بخواهید یکی از مدارنگی‌هایش را انتخاب کرده، و برایش شخصیتی طراحی کند. اول از همه باید بگویید احساس او چیست و چرا این احساس دارد؟ سپس قصه‌ی او را تعریف کند. آیا مدارنگی مشکلی دارد؟ چه کسی برای حل این مشکل به او کمک می‌کند؟ یکی دیگر از مدارنگی‌ها یا کسی دیگر؟

۴/ جملات ساده‌ای را انتخاب کنید و از دانش آموزان بخواهید با احساسات مختلف، این جمله‌ها را بخوانند. (برای مثال جمله‌ی «من گرسنه هستم» را با ترس، خجالت، شادی، غم و ... بگویند.)

جملات پیشنهادی:

- پس چرا دیر اومدی؟ بازی تموم شد.

- سیب‌های این درخت هنوز نرسیدن، بریم سراغ اون یکی درخت.
- آهوها از جنگل رفتن، باید بریم دنبالشون.
- اگه توی زنگ ورزش نقاشی بکشیم معلم دعوامون میکنه!
- ای کاش ماهی بودیم و توی دریا زندگی می‌کردیم.